

På "Skarrildhus"-konferencen diskuterede man også, om der bør etableres et selvstændigt mediefag, eller om fagområdet bør integreres i de enkelte, eksisterende fag - og om EDB skal knyttes sammen med medieundervisningen (som EDB er i Norge). Meningerne var naturligvis delte. Også artikelskribenterne har forskellig opfattelse af disse spørgsmål.

Birgitte Holm Sørensen ser den fremtidige medielærer i folkeskolen som en slags konsulent, som "kan yde hjælp og støtte for andre lærere, som ønsker at inddrage dette nye felt i deres undervisning". Hans Cornelius mener, at "mediekundskaber og - færdigheder (bør) høre til de basale klasselærerkvalifikationer, og altså (bør) udgøre en del af klasselæreruddannelsen".

Jette Tybjerg gør sig til talsmand for et selvstændigt fag i gymnasiet og på HF, og hun beskriver "det ideelle mediefag" som et fag, der rummer alle tre medier: aviser, radio og TV. Også Povl Erik Brøndgaard kan forestille sig "et mere bredt anlagt massekommunikationsfag, hvor journalistiske arbejdsprocesser og arbejdsmetoder er et væsentligt aspekt". Ole Weischers artikel demonstrerer, at data-medielinien på Maribo Gymnasium endte som en ren medielinie, og at mediefaget - for ham at se - bør findes inden for rammerne af fagene: billedkunst, musik, samfundsfag og dansk.

Mediekundskab som linjefag på Jonstrup

Af Birgitte Holm Sørensen

Fra 1986 - 88 gennemførte årgang 84 det første forsøgslinjehold i mediekundskab på Jonstrup Statsseminarium. Forsøget er fortsat med årgang 85 og 86. I det følgende vil der blive gjort rede for baggrund, mål og indhold for forsøget samt de perspektiver et sådan forsøg kan have for læreruddannelsen og arbejdet med børn i folkeskolen.

Baggrund

Mediekundskab som et 3. supplerende linjefag er oprettet i henhold til Lov om uddannelse af lærere til folkeskolens §10, stk. 3 - jvf. §1 i Lov om kursusvirksomhed ved seminarierne.

Mediekundskab har tidligere været oprettet som frilæsning i et par år på Jonstrup, og initiativet til at søge om mediekundskab som linjefag er taget af en gruppe studerende, som har deltaget på frilæsningsholdet.

Fagbeskrivelse

Fagbeskrivelsen - som rummer en mål- og indholdsformulering, bestemmelser om eksamen og karaktergivning, tanker om praktikordningen for faget - er blevet til i et samarbejde mellem en initiativ-gruppe på 8 studerende, fagets lærere og seminariets ledelse. Fagbeskrivelsen gengives her i sin helhed.

Stk. 1 Formål

Formålet er, at de studerende erhverver sig viden om, forståelse af og evne til selvstændigt at arbejde med de elektroniske mediers opbygning og funktion som historisk, kulturelt og politisk fænomen og dermed opnår:

- a) Praktisk og teoretisk kendskab til medier og deres pædagogiske muligheder.
- b) Færdigheder og erfaringer i brug af medier som middel i en kreativ proces.
- c) Forståelse for mediers oplevelsesmæssige muligheder.
- d) Færdighed i at analysere medieprodukter.
- e) Kendskab til faglige og didaktiske problemstillinger.

Stk. 2 Indholdet er

1) Historisk/samfundsmæssig dimension.

Mediernes historiske udvikling og indflydelse på individet, sociale grupper og samfundsstrukturer. Der arbejdes med:

- a) Mediernes strukturering af menneskets hverdag. Mediernes indvirkning på meningsdannelse, opdragelse og socialisation.
- b) Lokalbefolkningens muligheder for at benytte de elektroniske medier (f.eks. til nærradio og lokal TV).
Erhvervsvirksomhedernes muligheder for at benytte de elektroniske medier (f.eks. til PR, marketing og uddannelse).
- c) Mediernes økonomiske, sociale og politiske baggrund og konsekvenser.
- d) Sammenhængen mellem medierne på det lokale, nationale og internationale plan.

De internationale nyhedsbureauer og mediekoncerner. Herunder disses indflydelse på lokal- og nationalsamfund.

2) Psykologisk dimension.

Undersøgelse af psykologisk relevante aspekter i forbindelse med mediereception og -produktion. Der arbejdes med:

- a) Hvordan og hvorfor en betydningsproduktion sker i menneskets indre (f.eks. perceptions- og motivationspsykologiske aspekter).
- b) Hvilken indflydelse medierne har for personlighedsdannelse og socialisering.

3) Kommunikativ dimension.

Undersøgelse af, hvorledes formidling af mediebudskaber foregår.

Der arbejdes med:

- a) Forskellige teorier om medier.
- b) Analysemetoder og -modeller afhængig af medietype, funktionssammenhænge og formål med analysen.

4) Æstetisk dimension.

Undersøgelse af menneskets handlemuligheder.

Der arbejdes med:

- a) Muligheder for at formulere visioner og angivelse af handlemuligheder til realisering af disse visioner.
- b) Forskellige æstetiske udtryksformer, f.eks. kunstæstetisk, vareæstetisk, trivialæstetisk og politisk æstetisk praksis.

Undervisningen tilrettelægges dels som kursusforløb og dels som projektorienterede forløb.

Undervisningens to sider: den producerende og den analyserende forløber i vekselvirkning for at skabe et teoretisk og praktisk grundlag i den hensigt at kunne vurdere massekommunikative udtryksformer.

Fagets didaktiske muligheder inddrages løbende gennem hele forløbet.

Der udarbejdes senest den 15. april individuelt eller i grupper:

- 1) En visuel og/eller auditiv produktion suppleret med en skriftlig redegørelse for forløbet (der lægger op til debat) udfra en af læreren godkendt problemstilling.
- 2) En analyse og vurdering i synopsisform, af en af den studerende valgt produktion, som er godkendt af læreren.

Stk. 3 Eksamen

Eksamen består af 2 mundtlige prøver:

1. del former sig som en samtale med udgangspunkt i de studerendes produktion og supplerende redegørelse. Den studerende skal i denne del af prøven do-

kumentere sine praktiske evner til at arbejde med det valgte mediums tekniske, formelle, indholdsmæssige og funktionelle aspekter.

2. del former sig som en samtale med udgangspunkt i den skriftlige analyse og vurdering af en godkendt produktion. Den studerende skal i denne del af prøven dokumentere sine teoretiske evner til at analysere og vurdere en medieproduktion udfra den historiske/samfundsmæssige-, psykologiske-, kommunikative- og æstetiske dimension.

I begge prøver kan de studerende gå op individuelt eller gruppevis.

Stk. 4. Karaktergivning

Der gives én eksamenskarakter. Karakteren fremkommer ved sammenregning af en karakter for hver af de to prøver. Karaktererne tæller lige. For at bestå eksamen kræves, at eksaminanden opnår mindst 6 i hver af prøverne. En prøve, hvori der er opnået under 6, kan tages om uafhængig af den anden prøve.

Det indholdsmæssige forløb

I det følgende beskrives kort de emner, der i studieforløbet er arbejdet med.

Fra starten var vi enige om at vægte det teoretiske og praktiske arbejde lige meget, og som et hovedprincip at veksle mellem produktion og teori. Vi ville gerne i relation til de enkelte emner inddrage begge aspekter. Det viste sig dog, at ikke alle de emneområder, vi ville arbejde med, var egnet til dette og dernæst, at produktionssiden tog megen tid, og specielt efterhånden som de studerende fik mere erfaring og dermed blev mere kritiske med produktionens funktionelle, indholdsmæssige, formelle og tekniske sider. Yderligere gik der megen tid til det indledende grundlæggende produktionskursus.

Radio, TV, film og video er de medier, vi i uddannelsen har koncentreret os om. Medier er et meget bredt begreb, og ved at begrænse arbejdet til at omfatte levende billeder og lyd kunne vi komme mere i dybden.

Da vi på grund af manglende bevillinger kun har haft videoudstyr, har vi på produktionssiden næsten kun arbejdet med videoproduktioner. Selvfølgelig er der mulighed for en vis transfer i relation til de andre omhandlende medier, men det havde været frugtbart for forløbet, hvis man havde haft mulighed for i hvert fald lyd/radio.

Introduktionskursus i videoproduktion

Der var enighed om at starte med et kursusagtigt forløb i videoproduktion - dels på grund af lys- og vejrforhold - sommer og efterår for udendørs optagelser, men også fordi de erfaringer med videoproduktion, som de studerende erhverver sig, er frugtbare, når de skal forholde sig analytisk til produktioner.

Når forløbet havde præg af kursus, er det, fordi vi først ønskede at koncentrere os om de formelle og tekniske sider af mediet - altså lære mediets specielle udtryksmuligheder, før vi gik i gang med nogle forløb, hvor det indholdsmæssige og funktionelle var udgangspunkt.

Som tidligere nævnt havde vi ikke udstyr til lyd, så vi lejede lokaler, lydudstyr og lærerkræfter på Københavns Dag- & Aftenseminarium til et kort lydkursus.

Mediernes historie

Medierne i nutid og fremtid

Medieforsknings udvikling

For at tilgodese (1) den historiske bevidsthed om de fire medier (radio, film, TV og video), som vi havde valgt at arbejde med, blev disse gennemgået udfra oplæg fra de studerende. Vi koncentrerede os mest om mediernes historiske udvikling på nationalt plan.

I forbindelse med (2) Medierne i nutid og fremtid, arbejdede vi med følgende emner: Mediekommissionen, mediepolitik og lovgivning om medier. Radio/TV-spredning: Hybridnet, bredbåndsnet og satellitter. TV-2, nationalisering/internationalisering.

(3) Medieforskningens udvikling tog vi op for at se, hvorledes forskningen historisk har forholdt sig til medierne.

Produktioner til børn og unge

1. fase af forløbet koncentrerede sig om en undersøgelse af Danmarks Radio og TV's B&U-afdelings programflade og regler for produktion.

Dernæst arbejdede vi med mediesocialisation og herunder påvirkningsaspektet. Teorier om den nye børne/ungdomskarakter, hovedsageligt udfra Ziehe, blev sat i relation til medier, der henviser sig til børn og unge.

De studerende ønskede at arbejde analytisk med en produktion for på et konkret plan at anvende ovenstående teorier og det analyseberedskab, som igennem produktionsforløbet var blevet oparbejdet. Vi inddrog "Guldregn", TV-serie instrueret af Søren Krag Jacobsen efter manus af Anders Bodelsen.

Udover denne produktion, hvis målgruppe hovedsageligt var børn, arbejdede vi i relation til ungdomsteorier med analyse af musikvideo. Dette blev senere fulgt op under emnet "Æstetik og Receptionsstrukturens ændring".

Yderligere arbejdede vi kort med ungdomsfilmen "Break-fastclub" - instrueret af John Hughes, 1984.

Som afslutning på dette forløb udarbejdede de studerende en videoproduktion med børn og/eller unge som målgruppe.

Aktualitetsudsendelser

Der blev arbejdet med 4 områder:

- 1) Mediestructur som omhandlede udviklingen fra fire partipresser i købstæderne til den landsdækkende omnibus-prægede presse, og videre til DR & TV's TV-avis & aktualitetsudsendelser (nyhedsmonopol).
- 2) Medieteori med gennemgang af den autoritære medieteori, den borgerlige/liberale medieteori, den sociale ansvarsteori og den marxistiske medieteori.

3) Massemedier og politisk meningsdannelse.

Hvordan foregår den politiske meningsdannelse. Hvem sætter dagsordenen for, hvad der diskuteres i det politiske system. Har medierne indflydelse på dette? Massemediernes samfundsmæssige funktion.

4) TV-avisen. Ulrich Holmstrup, journalist ved TV-avisen gjorde rede for, hvordan TV-avisen den 21.4.87 helt konkret blev til.

Underholdning

Udfra Michael Bruun Andersens artikel: "Underholdning" diskuteredes underholdningsbegrebet - historisk og aktuelt.

Derefter blev der arbejdet med analyser af underholdning i TV - herunder serier - dels udfra litteratur om emnet og dels udfra konkrete analyser. F.eks. blev "Hallo Skandinavien", dansk TV den 21.3.87, og i forbindelse med serier blev "Distrikt Hill Street", dansk TV den 20.3.87 inddraget.

Med udgangspunkt i "Rocky 4", film instrueret af Sylvester Stallone, 1985, blev narratologiske modeller: Aktantmodellen og kontraktmodellen samt temaanalyse gennemgået og diskuteret.

I 2. år af linjeforløbet blev der arbejdet videre med dette tema, ved at fascinationsbegrebet blev knyttet til underholdningsbegrebet og serier. Dele af "Once upon a time in the West" film instrueret af Sergio Leone, 1968, indgik i denne sammenhæng.

Emnet afsluttedes med en diskussion om, hvordan fascinationsaspektet kan medreflekteres i pædagogiske sammenhænge med børn.

Informationssamfundet og mediernes mulighed for decentralisering

Emnet ligger i forlængelse af emnet medierne i nutid og fremtid, som blev behandlet 1. år. De studerende ønskede at følge dette op med teorier om mediernes placering i fremtidens samfund og den teknologiske udviklings betydning for arbejdsprocessernes udvikling.

Der er hovedsageligt arbejdet med Alvin Toflers og André Gorz's teorier omkring selvstændig autonomi, centralisering, decentralisering og mediernes funktion i relation hertil.

Æstetik og medier

Receptionsstrukturens ændring

Vi gennemgik kort æstetikbegrebet rent historisk. Derefter koncentrerede vi os om æstetikbegrebet, som det er kommet til udtryk i det 20. århundrede i en marxistisk, kritisk teoretisk og borgerlig forståelse. De forskellige oplevelses- og erkendelsesmåder, som er resultatet af de tre forståelser blev sat i forbindelse med forskellige film og videoproduktioner - og på et konkret plan inddrog vi ovenstående i analysen af "Ophelia kommer til byen", film instrueret af Jon Bang Carlsen, 1985.

Mediepædagogik

Undervejs i forløbet havde vi i forbindelse med de enkelte emner inddraget nogle pædagogiske aspekter. Udfra et stærkt udtalt ønske hos de studerende afsatte vi nogen tid til kun at fokusere på mediepædagogik.

Vi inddrog de rapporter om medieundervisning i folkeskolen, der på det tidspunkt forelå, for at se på mål, indholdsbeskrivelser, og hvordan man i de forskellige forsøgs- og udviklingsarbejder havde tilrettelagt og gennemført undervisningen.

Udfra dette udarbejdede de studerende nogle projektforslag til forsøgs- og udviklingsarbejder med medieundervisning. Disse dannede så udgangspunkt for en debat om mål, indhold, pædagogiske principper og mediekundskab i tværfaglige sammenhænge og som selvstændigt fag i skolen.

Praktik

I forløbet lå ifølge cirkulære af 14.4.87 om særlig praktik i tilknytning til linjefagene, stk. 2, en praktikperiode på 4 uger med 20 timer pr. uge, altså ialt 80 timer. Praktikperioden var placeret i maj-juni som afslutning på 1. år af forløbet.

De fleste arbejdede med videoproduktion og lærte meget i forløbet. De studerende fandt selv deres praktikpladser dels ved at ringe rundt til mulige steder og dels gennem private kontakter.

I det følgende vil jeg kort gøre rede for, hvor de forskellige grupper af studerende var.

Boulevard Film & TV, Odense (videoproduktionsfirma)

Kanal 2, København

Danmarks Radio/TV (B&U afd. - TV)

HEV Production, Odense (videoproduktionsfirma)

Danmarks Radio/TV (B&U afd. - Radio)

Videoværkstedet i Hvidovre (brugerværksted i tilknytning til Hovedbiblioteket).

So helhed var de studerende meget tilfredse med deres praktiksteder. Jo mindre praktikstedet var, desto mere fik de studerende mulighed for selv at arbejde. Selvfølgelig var dette også afhængigt af de enkelte studerendes forudsætninger. De studerende lærte meget om produktion i forløbet. De studerende, der havde mulighed for selv at producere, blev virkelig "bragt videre", hvilket viste sig i den næste produktion, de lavede i linjefaget og i deres eksamensprojekter.

Medieundervisning i folkeskolen og på seminarierne

Dette forsøg er som tidligere nævnt det første af sin art i seminarieverdenen, og spørgsmålet om linjefaget i mediekundskab er kommet for at blive, begynder at trænge sig på.

Den teknologiske udvikling i samfundet har allerede med data-undervisning haft sit indtog i folkeskolen og på seminarierne. Informa-

tionsstrømmens "anden side", der omfatter massemedierne, og som hovedsageligt indgår i fritidssfæren, har først på et meget senere tidspunkt affødt forsøgs- og udviklingsarbejde, og debatten om massemedierne har slet ikke skolepolitisk og pædagogisk haft den samme slagkraft som datalogien, til trods for børns og unges store og hele tiden stigende forbrug af massemedier.

Massemedierne er som datalogien en udfordring, som skolen og seminariet må tage op og forholde sig til.

Det er blevet en påtrængende opgave for skolen at forholde sig til hele massemedieuniverset og arbejde for, at en medieundervisning kan finde fodfæste indenfor skolens rammer. I de sidste år er medieundervisning da også dukket op på mange skoler, dels indenfor fagområder som dansk, formning og samtidsorientering og dels som valgfag på de ældste klassesettrin.

Endelig kan det nævnes, at der indenfor det sidste år til Folkeskolens Udviklingsråd er indkommet mange ansøgninger om forsøgs- og udviklingsarbejder indenfor dette felt.

Jeg mener, at medieundervisning i folkeskolen både skal finde sted indenfor et nyt fagområde, i de enkelte fag og i tværfaglige sammenhænge. Når jeg bruger begrebet fagområde, er det fordi, jeg ikke ser en medieundervisning placeret som et fag med f.eks. 2 timer pr. uge. Jeg tænker det ind i en fremtidig skolestruktur, hvor det f.eks. ligger i periodevise moduler. Ved at skabe et selvstændigt fagområde sikrer man, at alle børn får en medieundervisning.

Med forsøget med mediekundskab på Jonstrup Statsseminarium, er vi kommet med et bud på, hvordan et nyt fagområde som linjefag kunne se ud. Måske skulle indholdet have været bredere og også omfattet de trykte medier. I de overvejelser, der gik forud, var vi enige om, at det ville blive for bredt med fare for en overfladisk behandling. Det mener vi stadig. De trykte medier indgår og bør fortsat indgå i andre faglige sammenhænge (f.eks. dansk, samtidsorientering og historie).

I udviklingen af faget som linjefag har vi trukket på den forskning, som har fundet sted udenfor dette område og den massemedieundervisning, der er foregået indenfor forskellige faglige traditioner (f.eks. i dansk, formning og samfundsfag).

På Jonstrup har vi haft frilæsningshold i mediekundskab på 56 timer. På disse timer når de studerende kun til på et grundlæggende niveau at producere og analysere. Jeg mener ikke, at det er tilstrækkeligt.

I seminarieregie bør mediekundskab ligge som linjefag, dels fordi der til massemedierne knytter sig et særligt stof- og undersøgelsesområde, og dels fordi det bliver vigtigt at kvalificere nogle lærere til at tage sig af dette område i folkeskolen. Her tænkes på, at de enkelte skoler får brug for lærere, der kan undervise i dette fagområde, men også kan yde hjælp og støtte for andre lærere, som ønsker at inddrage dette nye felt i deres undervisning.

Folkeskolen får brug for lærere, der har baggrund for kvalificeret at arbejde med medierne. Lærere som kan støtte børn og unge i ikke kun teknisk og formelt at bruge medierne, men også lære dem at knytte psykologiske, kulturelle og samfundsmæssige aspekter til brugen, således at de kan lære at forholde sig kritisk til medierne og betragte dem som redskaber, de selvstændigt kan bruge til handling og deltagelse i skolen og i det lokale miljø udenfor skolen. Det må ligge i en demokratisk målsætning at lære børn og unge at udtrykke og meddele sig i de udtryks- og kommunikationsformer, som er dominerende i kulturen idag. Børn og unge bør ikke kun være modtagere af andres kulturformer, men stimuleres i at skabe deres egne med de særlige synsvinkler og udtryksformer, der er karakteristiske for børn og unge, således at de kan indgå i udviklingen af en børne- og ungdomsoffentlighed i lokalsamfundet.

Birgitte Holm Sørensen er kandidatstipendiat ved Danmarks Lærerhøjskole, Afdelingen for mediepædagogik.

Linie Medie på KDAS - om det igangværende forsøg i mediekundskab som liniefag på Københavns Dag- og Aftenseminarium

Af Hans Cornelius

Forhistorien

Kort fortalt handler det om fire seminarielærere, som hver for sig længe havde drømt om at arbejde med medier i læreruddannelsen på et rimeligt kvalificerende niveau. Vi havde hver især flere års praktiske og teoretiske erfaringer med medier bag os - især med undervisning i forskellige skoleformer og kurser på DLH, seminarium og andre steder. Vi repræsenterede forskellige faglige kompetenceområder, idet vi underviste i henholdsvis dansk (Else Lammers), formning (Arne Nørager), psykologi (Thorleif Frøkjær) og pædagogik/undervisningslære (Hans Cornelius), og denne fagkombination fandt vi egentlig var ganske god!

Da beslutningen om at søge mediekundskab etableret som forsøgs- liniefag endelig var taget i november 1986, gik det ret stærkt. Vi researchede alt, hvad der forelå af studieplaner og fagbeskrivelser inden for medie/kommunikationsuddannelser i Skandinavien, udarbejdede vores egen (se senere) og fik den - 3 uger efter vort første møde - enstemmigt igennem lærerrådet. Medio marts 87 forelå godkendelse fra direktoratet (som dog ønskede en stramning af vores forslag til eksamen).

Af vores intense planlægningsaktiviteter finder vi det værd at omtale en meget udbytterig studietur til medieinstitutioner i Århus (Århus Video Workshop, Byhøjskolens Medielinie, Århus Filmværksted og Mediecentret for unge) og Viborg (Videogruppen, DR's Båndværksted, Videoskolen og Radio Viborg). Disse besøg og de kontakter, der blev etableret, var kolossalt inspirerende for det forsøgsarbejde, vi selv stod for at skulle igang med.